

Stručni rad

**ANTIČKA BAŠTINA I NJEZINI ODAZIVI U
SADAŠNJICI
(PROJEKTNI RAD)**

Vida Hočevar, prof. povijesti i sociologije

SREDNJA ŠKOLA JOSIPA JURČIČA IVANČNA GORICA

Sažetak

Projektni nastavni rad jedna je od ciljno orijentiranih metoda učenja. Kao i sve planirane aktivnosti i provedba projektnog nastavnog rada provodi se prema određenom planu kroz pojedinačne faze učenja, koje slijede jedna drugu u smislenom redoslijedu.

Projektni rad je proces učenja odnosno učenja o novim nastavnim sadržajima na način koji učenika transponira u aktivnu ulogu učitelja. To znači da učenik (ili grupa učenika) odabire određenu temu koja ga (ili ih) zanima i obrađuje je što samostalnije moguće u određenom kratkom ili dužem vremenu. Njegova promijenjena uloga u procesu učenja tijekom projektnog rada ne znači da je učitelj izgubio svoje značenje, već da je i učiteljeva uloga modificirana. Njegova je nova zadaća poticanje, usmjeravanje i pomaganje učenicima u učenju ili provedbi aktivnosti.

Učenik tako stječe neposredne spoznaje i znanja vlastitom aktivnošću.

Ključne riječi: projektni nastavni rad, antička baština, timski rad, iskustveno učenje, cjeloživotno znanje

1. UVOD

Projektni nastavni rad jedan je od onih procesa učenja koji se temelje na iskustvenom učenju i potiču učenike na aktivno učenje. Za projektni rad je karakteristično da izlazi iz okvira nastave, jer nije sadržajno, organizacijski, vremenski ili prostorno ograničen na uvjete u kojima se odvija školska nastava. Umjesto učenja po pojedinim temama, ovdje je naglasak na upoznavanju učenika s holističkim procesom od ideje do konačnog produkta.

Projektni rad kombinira elemente neposrednog učiteljskog upravljanja procesom učenja i elemente samostalnog rada učenika.

Učitelj učenike postepeno vodi kroz proces učenja u smjeru postizanja ciljeva i zadataka koje je postavio u suradnji s učenicima na početku projektnog rada. Tijekom trajanja projekta učitelj potiče, usmjerava i pomaže učenike u provedbi aktivnosti koje su preuzeli prilikom planiranja provedbe projekta. Učenici rade samostalno uz neizravnu pomoć učitelja, to jest promatraju određenu pojavu, predmet, prikupljaju potrebne podatke, istražuju, rješavaju probleme, provode praktične aktivnosti. Tako učenici vlastitim aktivnostima stječu neposredne spoznaje i znanja.

Kroz projektni rad razvijamo ključne kompetencije učenika:

učenje učenja, socijalne vještine, informacijske i komunikacijske kompetencije, sposobnost holističkog pogleda na problem, pronalaženje rješenja.

Učenike nastojimo unaprijediti u timskom radu, međusobnoj suradnji, javnom nastupu pred publikom, prezentaciji njihovog rada, korištenju ICT-a.

2. KARAKTERISTIKE PROJEKTOG RADA

Projektnim radom želimo postići: [1]

- a) raznoliku i zanimljivu nastavu,
- b) veću motivaciju učenika za rad,
- c) veću aktivnost, opuštenost i samostalnost učenika u radu,
- d) situaciju u kojoj svaki pojedinac može biti uspješan,
- e) veću povezanost učenika i nastavnika radi uspostavljanja demokratskih odnosa,
- f) korelaciju između pojedinih nastavnih predmeta,
- g) razvoj vještine rješavanja životnih zadataka i problema,
- h) postizanje većeg broja obrazovnih ciljeva,
- i) razvoj želje za natjecanjem i međusobnim uspoređivanjem,

- j) veći naglasak na individualnim sposobnostima, interesima i potrebama učenika,
- k) razvoj funkcionalnog čitanja i pisanja,
- l) razvoj cjelovite osobnosti.

3. ULOGA UČITELJA U PRIPREMI PROJEKTOG NASTAVNOG RADA

Učitelj mora pronaći temu u nastavnom planu i programu i približiti je učenicima kako bi je prihvatili kao svoju. Odabranu temu mora zajedno sa učenicima zacrtati dovoljno široko kako bi im omogućio sudjelovanje u projektnom radu i zadovoljio interese svih sudionika.

Kako bi to postigao, učitelj se mora pažljivo pripremiti. Dio pripreme mora biti i formulacija širih odgojno-obrazovnih ciljeva koji moraju biti u skladu s nastavnim planom i programom. [2]

4. NEDOSTACI PROJEKTOG NASTAVNOG RADA

Razni stručnjaci ističu i nedostatke projektnog načina rada: [2]

- a) za nastavnika je takav posao prilično zahtjevan, jer zahtijeva dodatni napor za uspješno ostvarenje postavljenih ciljeva,
- b) projektno učenje zanemaruje sustavnu obradu nastavnog sadržaja, pa učenici ne dobivaju dobar pregled cijele nastavne materije,
- c) neki predbacuju da je projektni rad jednostran,
- d) projektni oblik rada također zahtijeva i više vremena.

5. ANTIČKA BAŠTINA I NJEZINI ODAZIVI U SADAŠNICI – PROJEKTNI RAD

U kurikulumu za povijest u gimnazijskom programu imamo osim obaveznih tema i takozvane izborne teme.

Obvezne teme u prvoj godini gimnazije su:

Zašto je važna povijest?, Ljudski počeci, Prve visoke kulture, Antička Grčka, Rimsko Carstvo, Prapovijest i antička kulturna baština na tlu današnje Slovenije.

Izborne teme su: *Raskrižje kultura, Povijest svakodnevnog života, Od prvih umjetnika do prvih znanstvenika, Od magije do religije.*

Za izborne teme učitelj može sam odlučiti (ili u dogovoru s učenicima) koje će dvije teme pregledati.

Jedna od izbornih tema koju obrađujemo projektnim radom je *Od prvih umjetnika do prvih znanstvenika*. Prilikom zadnjeg planiranja projektnog rada promijenili smo naslov teme u *Antička baština i njezini odazivi u sadašnjici*.

Budući da je tema vrlo opširna, u projektu su sudjelovali mnogi predmeti: glazba, matematika, pravo, slovenski jezik, sociologija, tjelesni odgoj, umjetnost te povijest kao glavni predmet.

Prije početka rada učenici prve godine gimnazijskog programa podijele se u navedene skupine prema onome što ih zanima. U školskoj knjižnici traže odgovarajuću literaturu za određenu temu. Prije početka projektnog rada profesori koji sudjeluju u projektu, također se susreću i pripremaju ciljeve za svoje područje, koje učenici trebaju postići projektnim radom.

Projektni rad traje 10 školskih sati:

Prvog dana, 7 školskih sati, provodi se istraživački rad kod pojedinih nastavnih predmeta.

Učenici traže informacije u literaturi, na internetu, pišu izvještaje te izrađuju plakate. Drugog dana prezentiraju rezultate svog rada u tri školska sata.

Očekivani ukupni rezultati:

- a) sveobuhvatno poznavanje razdoblja
- b) povezivanje i razumijevanje današnjih kulturnih, društvenih i političkih trendova koji imaju korijene u antici i njihova usporedba
- c) predstavljanje rezultata rada

Zajednički ciljevi:

- a) učenici uče o povezanosti različitih predmeta pri obradi iste teme
- b) sposobni su pronaći i upotrijebiti knjižničnu građu i druge izvore informacija te tehnologiju
- c) razvijaju odgovoran i pozitivan odnos prema očuvanju svjetske kulturne baštine
- d) razvijaju individualne navike mišljenja: kreativno mišljenje, kritičko mišljenje
- d) suradničko poučavanje i učenje - javno predstavljanje finalnih proizvoda: plakata, PPT prezentacije, umjetnički proizvodi, igra uloga
- e) autentično učenje - rješavanje životnih problema, formiranje vlastitih zaključaka, mišljenja, stavova, interpretacija

f) razvijanje vještina prikupljanja i odabira informacija iz različitih medija, kritičke procjene njihove korisnosti

g) stručno usavršavanje učitelja

6. SADRŽAJ I REZULTATI PROJEKTOG RADA

6. 1 Grčka glazba

Glazba je bila neophodna u životu Grka. Bila je sastavni dio svakodnevnog života i vjerskih obreda, znali su i za koncertnu glazbu. Glazba je bila usko povezana s drugim umjetnostima, ponajviše s poezijom i dramom. Grci su vjerovali da glazba potječe od bogova. Bogovi su također svirali glazbene instrumente. Vjerovali su da glazba ima magične moći, što lijepo opisuje mit o pjevaču Orfeju.

Prema grčkom vjerovanju, glazba je na čovjeka djelovala pozitivno ili negativno. Cijenili su lijepu, dobru glazbu jer je razvijala plemenitost, marljivost i odlučnost, stoga je bila iznimno važna u obrazovanju. Svi učenici učili su svirati instrument ili sudjelovati u zboru, učili su i glazbena djela.

Drevni grčki filozof Platon je napisao: "*Što je bolja glazba u državi, to je bolja država*".

6. 2 Matematika

Sve do Grka matematika je bila pretežno empirijska znanost. Stari Grci, svjesni onoga što rade, prvi su si dali zadaću sabrati i spojiti sva dosadašnja i sva nova matematička dostignuća u koherentan i sveobuhvatan sustav unutar kojeg će se dokazati svaki teorem i svaka formula.

Učenici su učili o najvažnijim matematičarima antičkog razdoblja: Talesu, Pitagori i Euklidu te o upotrebi njihovih izreka i zakona danas.

6. 3 Pravo

Pravo je skup pravila koja reguliraju najvažnije odnose u određenom društvu. Svi koji žive na području njihovog važenja odnosno teritoriju države dužni su ih se pridržavati. Najstariji zakonik je *Kodeks Ur-Nammu* iz razdoblja sumerske civilizacije, koji nije sačuvan.

Najstariji sačuvani zakonik je Hamurabijev zakonik iz 18. stoljeća pr. Kr., kada je starobabilonsko kraljevstvo bilo na vrhuncu svojih moći. Zakonik je ispisan klinopisom na kamenu zvanom stela. Kodeks se čuva u muzeju Louvre u Francuskoj. Za određivanje kazne ponajviše je korišteno talionsko pravo, što je predviđalo krvnu osvetu.

U Bizantinskom carstvu je 529. godine car Justinijan kodificirao pravo i izdao *Justinijanov zakonik*.

U Rimu su 450. godine pr. Kr. dobili najstarije pravne zapise na dvanaest brončanih ploča, koje su postavili su na glavni rimski trg na uvid svim stanovnicima. Ovi zakoni kombinirali su privatno, obiteljsko i nasljedno pravo. Car Karakala je 212. godine dao

rimsko državljanstvo svima koji su slobodno rođeni u Carstvu, a rimsko je pravo tada stupilo na snagu i za strance. Zakon koji je izdao zvao se *Constitutio Antoniniana*. Iz perioda antičkog Rima potječu dvije latinske izreke koje na području prava vrijede i danas:

Ignorantia iuris nocet = Zabluda (neznanje) o pravu škodi.

Si in ius vocat, ito. = Tko bude pozvan na sud, neka ide.

6. 4 Slovenski jezik

U doba antičke književnosti nastale su gotovo sve vrste ili žanrovi danas poznati:

- u poeziji ljubavna pjesma, elegija, himna, oda, satira,
- među epskim ili narativnim žanrovima ep, roman, bajka, pripovijetka,
- u dramatici tragedija i komedija.

U Epidauru se nalazilo važno kazalište. Upoznali su njegovu strukturu i saznali koje sastavnice (pojmove) koristimo još i danas (npr. orkestar, kazalište, pozornica, parada). Usporedili su karakteristike tragedije i komedije. Učenici su odigrali kratki ulomak iz Plavtove komedije Blizanci.

Najpoznatiji rimski pjesnici bili su Katul i Horac. Učenici su pročitali pjesmu *Carpe diem = Iskoristi dan!* Poruka pjesme je: *Ne vjeruj u sutrašnji dan, uživaj danas!*

6. 5 Sociologija

U Ateni, u 5. stoljeću pr. Kr., u doba Perikla, započeo je razvoj demokracije.

Učenici su usporedili grčku demokraciju s današnjom demokracijom u Republici Sloveniji i EU. Otkrili su da u Ateni žene, stranci i neslobodni nisu imali političkih prava. Upoznali su demokratske institucije u Ateni i usporedili ih s demokratskim institucijama u Republici Sloveniji i EU. Usporedili su ulogu, formiranje i strukturu rimskog senata, slovenskog parlamenta i Europskog parlamenta.

6. 6 Tjelesni odgoj

Prve Olimpijske igre bile su 776. pr. Kr. Igre su se održavale u čast grčkog boga Zeusa, a nazvane su po Olimpiji na Peloponezu.

Oživljavanje Olimpijskih igara u drugoj polovici 19. stoljeća predložio je, a 1896. godine i proveo francuski barun Pierre de Coubertain. Pobjednici Olimpijskih igara nagrađeni su vijencem od maslinovih grančica. Pobjeda im je donijela velika čast koja je pripala i njihovoj obitelji i gradu iz kojeg su proizlazili.

Učenici su usporedili grčke olimpijske igre s današnjim igrama. Pripremili su i međurazredno natjecanje u disciplinama poput onih u staroj Grčkoj. Pobjednik je na glavu dobio poseban vijenac koji su učenici sami izradili.

6. 7 Umjetnost

Umjetnost antičke Grčke uvelike je utjecala na kulturu mnogih zemalja svijeta, posebno na području kiparstva i arhitekture. Umjetnost Rimskog Carstva proizašla je uglavnom iz Grčke.

Učenici su putem praktičnog rada upoznali različite umjetničke stilove, razvoj kiparstva i okušali se u kiparstvu, pokušavajući shvatiti umjetnička djela kao odraz povijesnih zbivanja i identificirati njihovu ulogu kao materijalnog izvora za proučavanje povijesti.

6. 8 Povijest

Antika je pojam koji označava dulje razdoblje kulturne povijesti. Uključuje civilizacije antičke Grčke i Rimskog Carstva. Ove su dvije civilizacije imale najveći utjecaj na razvoj Europe, Sjeverne Afrike i Bliskog istoka.

Na području povijesti učenici su se podijelili u nekoliko skupina i proučavali različita područja.

a) počeci i razvoj pisanja

Svaki narod ima svoj jezik. Izvorni način komuniciranja i širenja poruka među ljudima bila je usmena predaja. Pismo je drugi način i sredstvo koje je omogućilo pohranu i širenje podataka.

Pismo je organizirani sustav znakova ili simbola koji omogućava poručivanje nečega.

Učenici su prilikom projektnog rada upoznali:

- razloge nastanka pisma,
- sumerska pisma i materijal na koji su pisali,
- egipatsko pismo i materijal na koji su pisali,
- kinesko pismo,
- nastanak i značenje pisma u Feničana,
- važnost Grka i Rimljana za širenje pisma.

Učenici su se i sami okušali u pisanju starih pisama.

b) antički svijet bogova i mitova

Grci su vjerovali u mnogo bogova. Najvažniji su bili oni koji su prema vjerovanju živjeli na planini Olimp. Bogovi su po karakteru bili slični ljudima, a imali neka bi i njihove nedostatke. Bili su besmrtni i imali su nezamislivu moć. Grci su vjerovali da se bogovi neprestano miješaju u živote ljudi i određuju njihovu sudbinu. Bili su vrlo cijenjeni i poštovani jer se vjerovalo da imaju moć nad cjelokupnom ljudskom sudbinom. Religija je jako povezivala ljude, jer su praktički svi vjerovali i živjeli sa strahopoštovanjem. Svako jutro, prije odlaska od kuće, obitelj se okupila na molitvi.

Rimska se religija temeljila na grčkoj. Rimljani su prvo vjerovali u duhove (lare i penate), ali su bili toliko fascinirani grčkom religijom da su je preuzeli za svoju. Razlika je bila u tome što su Grci vjerovali u bogove kao ljude s natprirodnim osobinama, a za Rimljane bogovi su bili personifikacija prirodnih sila.

Učenici su prilikom projektnog rada upoznali:

- genezu grčke i rimske religije,
- bogove, njihove karakteristike i područja djelovanja,

- važnost i uloga religije u svakodnevnom životu,
- važne prisposobe iz antičke mitologije, npr. *Jabuka svađe*, *Ahilova peta*, *Pirova pobjeda*, *Gordijev čvor*, *Svi putevi vode u Rim*, *Kocka je pala*.

c) arhitektura

Grčka arhitektura najpoznatija je po svojim hramovima. Druga važna vrsta zgrada su kazališta na otvorenom, npr. u Epidauru.

Ostali arhitektonski oblici koji su još uvijek vidljivi su procesijske staze, javni trgovi (agore), zgrade gradskog vijeća, javni spomenici, veličanstvene grobnice i stadioni.

Dorski, jonski i korintski stilovi imali su veliki utjecaj na zapadnjačku arhitekturu. Arhitektura starog Rima proizašla je iz Grčke i održava svoj utjecaj u Italiji do danas.

Svi veliki rimski gradovi imali su akvadukte, terme, kazališta, amfiteatre, svetišta, mostove, bazilike i višekratne stambene zgrade. Javna kupališta, terme, potpuna su rimska novost i služila su za opuštanje i zabavu imućnih građana. Bazilike su služile kao sudovi, za trgovačke poslove i skupštine.

Prvi su počeli koristiti beton u gradnji, a luk, svod i kupola postali su obilježje rimske arhitekture. Svaki rimski grad bio je uključen u golemu mrežu cesta.

Učenici su upoznali razvoj grčke i rimske arhitekture, njihove karakteristike i utjecaj na razvoj moderne arhitekture.

7. ZAKLJUČAK

Suvremena nastava dopušta određeni stupanj autonomije učitelja, a istodobno zahtijeva i njegovo preuzimanje profesionalne odgovornosti za odgovarajući izbor sadržaja, metoda i oblika rada. Učenici nisu pasivni u projektnom radu, već su aktivno uključeni u sve faze procesa učenja, u kojem su glavni nositelji i izvođači pojedinih aktivnosti. Oni su istraživači koji svojim radom stječu vještine samostalnog učenja, a one su od velike važnosti za njihov daljnji razvoj. U projektnom radu učenici doživljavaju uspjeh, čime se jača njihovo samopouzdanje i pozitivna slika o sebi. Učenici stječu neposredna saznanja kroz vlastite aktivnosti i iskustva. Način na koji rade budi u njima potrebu, želju i motivaciju za učenjem te ih priprema za učenje učenja. Učitelj potiče, promatra, savjetuje i koordinira učenike u radu. Učenici i učitelji su ravnopravni, što posljedično utječe na odnose koji su stoga često opušteni i demokratski. Učenicima se svidio rad u grupama, istaknuli su opuštenost u radu.

Svidjelo im se što su mogli slobodno birati gdje žele sudjelovati. Većina ih je smatrala da su stekli nova znanja, da su bili aktivni i istaklo da žele takav rad i u budućnosti. Projektni rad su također pohvalili i svi učitelji koji su sudjelovali te izrazili želju za sličnom suradnjom i u budućnosti. Neki bi željeli više samoinicijative učenika, no većina učitelja je pohvalila aktivnost i interes učenika. Projekt su ocijenili smislenim, zanimljivim, raznolikim, ali i (pre)opširnim. Ciljeve koje smo postavili na početku, uspješno smo ostvarili. Učenici su shvatili da se svakodnevno vraćamo antičkoj baštini i pozajmljujemo iz nje.

8. LITERATURA

[1.] Knez, M. (1993). Projektno učno delo v osnovni šoli s prilagojenim programom, Didakta, 3 (12/13), 54-55

[2.] Markelj, N. (2005) Projektno učno delo pri pouku športne vzgoje. Šport, 53 (3), 44-48